

I de fleste kriger blir det gjort anslag over antall drepte, sårede og materielle skader. Skader på miljøet blir sjelden kartlagt og rapportert. Militære CO₂-utslipp holdes utenfor klimaregnskap, og militærsektoren er unntatt fra innsyn og en rekke miljøreguleringer.

Militarismen truer miljø og klima

KRIG OG MILJØ

Åse Møller-Hansen, styremedlem Internasjonalt Kvinneliga for Fred og Frihet, Bergen

Verden har hittil ikke hatt mot eller lederskap til å takle klimændringene, sa Kofi Annan nylig. Selv om det finnes individer, sosiale bevegelser, institusjoner og enkelte land som tar ansvar og grep for å redusere sine økologiske fotspor, så preges det store bildet av ansvarsfraskrivelse og business as usual.

Dette gjelder i høy grad også militæret og våpenindustrien som knapt nevnes i klimaforhandlingene og miljøsammenheng, selv om de står bak massive utslipp av CO₂ og andre drivhusgasser.

Militarismen ødelegger

Det amerikanske forsvaret alene er verden største enkeltstående oljeforbruker med rundt 17 milliarder liter olje hvert år. (Barry Sanders: «The green zone»).

Militære CO₂-utslipp holdes utenfor klimaregnskap, og militærsektoren er unntatt fra innsyn og en rekke miljøreguleringer. Militarismen ødelegger økosystemet også på andre måter, med store mengder skrap, tungmetaller, kjemiske gifter og radioaktive partikler som forurenser luft, jord og vann: elver, grunnvann og innsjøer. Dette skjer både i krig og fredstid og foregår på en rekke militærbaser, industri- og testområder verden over.

Miljøødeleggelser

I de fleste kriger blir det gjort anslag over antall drepte og sårede og over kostnader ved gjenoppbygging. Skader på miljøet blir sjelden kartlagt og i liten grad rapportert i media.

Et eksempel er Irak-krigen som har ført til radioaktivt og kjemisk forurensning av matjord, vann og byer etter at det blant annet har vært brukt hundrevis av tonn med panserbrytende våpen og ammunisjon med utarmet uran. Utarmet uran er lavradioaktivt atomavfall (U-238) med en halveringstid på 45 milliarder år.

Flere får kreft

Krigen har ført til en alarmende økning av krefttilfeller og barn født med alvorlige misdannelser, særlig i byer som Basra, Bagdad og Falluja.

Krigene har også ødelagt jordbruket. Irak er blitt kalt «Den fruktbare halvmåne». Med sine store elver og fruktbare jord var landet storekulturbær av jordbruksprodukter som korn, dadler, grønnsaker og belgfrukter. Nå, etter over 20 år med ødeleggelser gjennom embargo, krig

SKADELIG STRÅLING: Under krigen i Kosovo i 2001 ble KFOR-soldatene utsatt for stråling fra utarmet uran (bildet). Og Irak-krigen førte til radioaktiv og kjemisk forurensning av matjord, vann og byer, skriver Åse Møller-Hansen.

ARKIVFOTO: MANUEL DE ALMEIDA, EPA PHOTO

og okkupasjon – er Irak avhengig av bistand og må importere mer enn 50 prosent av maten.

Militarisert verdensøkonomi

Verdens samlede militærbudsjett har de siste 10 årene økt med ca. 70 prosent, med gevinst for de få og skader for de mange. I 2011 flatet det nesten ut på rundt 10.000 milliarder kroner. Samtidig økte verdien på inn-gåtte våpenkontrakter, tall som først vil vises på de neste årenes militærbudsjett. Etter finanskrisen er det særlig våpensalg til utviklingsland som har økt.

De fem faste landene i sikkerhetsrådet står for rundt 85 prosent av det globale våpensalg. USA, Russland og EU-landene selger mest, og uten skrupler selger de til fattige land, til land i konflikt og regimer som undertrykker egen befolkning. Våpeneksporten bidrar til nye rustningskappløp i en tid hvor ressursene trengs til å innfri FN's millenniumsmål, til å løse klimakrisen og fastlåste internasjonale konflikter.

Hva gjør Norge?

I regjeringens Soria Moria-erklæringer, 2005 og 2009, står det at Norge skal være en tydelig fredsnasjon og at regjeringen jobber for en rettferdig verdensorden der konflikter løses med fredelige midler.

Samtidig dreier politikken i

en annen retning. Norge har sagt ja til å øke sine bidrag i NATO. Statens pensjonsfond og norske bankfond har investert mangfoldige milliarder i amerikansk våpenindustri- og forskning og i finansinstitusjoner som tjener store penger på våpensalg. Vi har gitt vår velsignelse til det amerikanske rakettskjoldprogrammet. Vi eksporterer mer våpen enn noensinne, også til svært tvilsomme regimer, og en forhenværende statssekretær nevnte våpen som Norges nye olje, da han besøkte våpenfabrikken Vinghøy i 2011. Er det en slik utvikling vi ønsker?

Nedrustning for utvikling

Det militære overforbruket er en totalt irrasjonell sløsing med ressurser, både i form av energi, materiell, landområder og menneskelig kapasitet. Militarismen legger også beslag på enorme forskningsmidler og rekrutterer blant de beste med teknisk og naturvitenskapelig utdannelse.

Dette i en tid hvor klimaforskningen blir stadig mer entydig på at det haster med handling, for å unngå vippepunktet hvor klimændringene blir irreversible.

Rakettskjold blir prioritert

Når politikere prioriterer militære eventyr som rakettskjold og lignende framfor bærekraftig utvikling, snur de samtidig ryggen til muligheten for å utvikle et verdenssamfunn bygget på humanisme og fredelig sameksistens. Muligheten er der, og en rekke FN-resolusjoner har handlet om å overføre midler fra mili-

fakta militær satsing

- I USA alene er det identifisert ca. 11.000 hotspots, områder med kjemisk giftig forurensning fra militær virksomhet.
- De amerikanske militærbasene, 6000 i USA og 1000 utenfor USA, legger beslag på 7,5 millioner mål jord, av disse rundt 200.000 mål på amerikanske baser utenfor USA.
- I 2004 brukte Vesten samlet 85 milliarder dollar på militær forskning, mens helse og miljøvern fikk samlet 50 milliarder dollar.
- Forskning på fornybar energi fikk kun 1 milliard dollar, altså ble det brukt 85 ganger mer på militære forskningsprosjekter enn på fornybar energi.

tær sektor til å dekke grunnleggende menneskelige behov.

Allerede i 1973 vedtok FN's generalforsamling en resolusjon om at de fem faste medlemmene av sikkerhetsrådet skulle kutte sine militære budsjett med 10 prosent, og at halvparten av disse midlene skulle gå til utvikling i land med gjennomsnittsinntekt under 200 USD pr. innbygger. Dette er bare en av mange FN-resolusjoner om nedrustning for utvikling som aldri er blitt gjennomført.

Som pådrivere for opprustning og rustningskappløp ignorerer de fem mektige landene i sikkerhetsrådet både sitt mandat (artikkel 26 i FN-pakten) og at det er en sammenheng mellom økt militarisering og negativ utvikling, særlig i fattige land.

Et nytt sikkerhetsbegrep

Det er et stort paradoks at militærsektoren som skal ivareta menneskelig sikkerhet, i stedet bidrar til å ødelegge det livsgrunnlaget som kommende generasjoner er avhengige av. En sikkerhetspolitikk må forholde seg til vår tids utfordringer, som er globale, og handler om klima, miljø, fattigdom og sameksistens.

Et bærekraftig sikkerhetsbegrep ser mennesker, utvikling og miljø i sammenheng. Et slikt begrep vil i mye større grad fokusere på fredelig konfliktløsning og forsoning, ikke minst gjennom samarbeid om felles globale utfordringer. I dette perspektivet er fredsarbeid også miljøvern, og omvendt.